

OVOZ VA AKUSTIK PAUZA O'RTASIDAGI DIALEKTIKA

A.Fayzullayev

O'zDSMI, "Ovoz rejissyorligi va
operatorlik mahorati" kafedrası

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15423737>

Annotatsiya:

Maqolada o'zbek badiiy kinosida ovoz va akustik pauza o'rtasidagi dialektikaning ahamiyati tahlil qilinadi. Kino san'atida ovoz va sukunat o'rtasidagi kontrast, tomoshabinning his-tuyg'ularini shakllantirish va uning mazmunni qabul qilish jarayonini chuqurlashtirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Akustik semantika yaratish orqali filmning ma'no, kayfiyat va falsafiy mazmuni yanada aniqlanadi. Ovoz va pauza o'rtasidagi dialektik bog'lanish tomoshabinning emotsional javoblarini uyg'otib, uni tafakkur qilishga undaydi va filmning estetik qatlamlarini ochadi. Ushbu maqolada kinoakustik vositalarning dramatik funksiyalari, shuningdek, ovoz va pauzaning kino tilidagi o'rni va ularning filmning ma'no va falsafiy qatlamlarini ifodalashdagi roli chuqur ilmiy nuqtai nazardan ko'rib chiqiladi.

Tayanch so'zlar: Ovoz, akustik pauza, dialektika, akustik semantika, badiiy kino, falsafiy mazmun, ma'no, kayfiyat, film musiqasi, atmosfera ichki holat, film talqini, dramatik vosita, tomoshabin emotsional ta'sir, akustik makon, estetik qatlam, kino san'ati ruhiyat, tafakkur

Ovoz va akustik pauza o'rtasidagi dialektika o'zbek badiiy kinosining badiiy va estetik maqsadlariga erishishda muhim rol o'ynaydi. Kino san'atida ovoz nafaqat tashqi voqea va obrazlarni ifodalash, balki ichki psixologik holatlar va falsafiy mazmunni yaratish vositasi sifatida ham ishlatiladi. Akustik pauza esa, ayniqsa, filmning dramatik tuzilishini, kayfiyatini va ma'nosini chuqurlashtirishga xizmat qiladi. Ovoz va pauza o'rtasidagi qarama-qarshilik va ularning o'zaro bog'lanishi tomoshabinning his-tuyg'ularini uyg'otib, uni film mazmunini ongli ravishda qabul qilishga undaydi. Shu tarzda, akustik semantika kino asarining ichki qatlamlarini ochish va uning falsafiy aspektlarini ifodalashda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Badiiy kinoda ovoz va akustik pauzaning dialektik aloqasi, filmning estetik va dramatik tuzilishini shakllantirishda alohida ahamiyatga ega. Ovoz yordamida kinematografik makon yaratiladi, akustik pauza esa, voqealarning turg'unligini yoki ichki qarama-qarshiliklarni aks ettiradi. Bu jarayon kino tilida ma'no yaratishning asosiy usullaridan biri bo'lib, tomoshabinning filmga bo'lgan hissiy va intellektual javoblarini shakllantiradi. Akustik elementlar, xususan, ovoz va pauza kontrasti, filmning estetik qismida ichki makonning

shakllanishiga yordam beradi va uni tomoshabin uchun yanada chuqurroq qabul qilinishiga olib keladi. Bu dialektik munosabat kino san'atining rivojlanishida yangi imkoniyatlar yaratib, uning falsafiy va badiiy mazmunini boyitadi.

Ovoz va akustik pauza o'rtasidagi dialektika kino san'ati uchun muhim vosita hisoblanadi. Ovoz nafaqat tashqi voqea va obrazlarni ifodalashda, balki filmning ichki ruhiyatini, kayfiyatini va falsafiy qatlamlarini yaratishda ham ajralmas elementdir. Akustik pauza esa voqealarni to'xtatish, dramatik tensiyani yaratish, tomoshabinning diqqatini asosiy mazmunga qaratish uchun ishlatiladi. Shunday qilib, ovoz va pauza o'rtasidagi dialektika tomoshabinning hissiy va intellektual qabulini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Badiiy kinoda bu ikki element bir-birini to'ldirib, filmning estetik tuzilishini yanada boyitadi. Akustik semantika kino asarining estetik va falsafiy qirralarini ifodalovchi vosita sifatida xizmat qiladi. Kino asaridagi har bir ovoz, shovqin yoki pauza, o'zining o'rniga va vaqtiga qarab, ma'no va g'oya yaratadi. Ovoz va akustik pauzalar bir-birini kuchaytirib, filmning dramatik va emotsional qismlarini chuqurlashtiradi. Misol uchun, sukunatning ishlatilishi tomoshabinning diqqatini keskin bir nuqtaga qaratadi va o'sha paytdagi voqea yoki obrazning ma'nosini yanada kuchaytiradi. Akustik elementlar orqali filmning estetik talqini va uning falsafiy qatlamlari yanada ochiladi, bu esa kino asarini tomoshabinning ongli va hissiy darajada qabul qilinishini ta'minlaydi.

Ovoz va pauza o'rtasidagi kontrast dramatik va estetik qatlamlarni boyitadi. Kino asarida ovoz va akustik pauza o'rtasidagi o'zaro aloqalar tomoshabinning hissiy tajribasini shakllantiradi. Akustik pauza ko'pincha hissiy asabiylik yoki ichki qarama-qarshilikni aks ettiradi, bu esa tomoshabinni voqeaning muhim nuqtasiga qaratadi. Bunday kontrastlar tomoshabinda kuchli hissiyotlar uyg'otib, filmning falsafiy mazmunini yanada chuqurlashtiradi. Shuningdek, pauza va ovozning o'zaro o'yinlari dramatik tuzilmaning to'g'ri shakllanishi uchun muhim ahamiyatga ega.

Akustik pauzaning dramatik tuzilishdagi o'rni. Kino asaridagi pauza ko'pincha voqeaning muhim nuqtalarida ishlatiladi. Ovozning to'xtatilishi va sukutning yuzaga kelishi tomoshabinning diqqatini jadal ravishda voqeaga qaratadi. Bunday jarayon filmning ritmik tuzilishini yaxshilaydi, shuningdek, voqea va obrazlar orasidagi o'xshashlik yoki qarama-qarshilikni yanada kuchaytiradi. Shunday qilib, pauza voqeaning murakkabligini aks ettirib, tomoshabin uchun uning falsafiy mazmunini ochishga yordam beradi.

Ovozning atmosferik rolini ko'rish. Kino asarida ovoz faqat realistik muhitni yaratish emas, balki uning o'ziga xos estetik va dramatik rolini ham bajaradi.

Ovoz orqali kino muhitini shakllantirish va tomoshabinlarni ushbu muhitga jalb qilish mumkin. Masalan, fon musiqa, atrof shovqinlari yoki tabiiy tovushlar filmning kayfiyatini va dramatik qatlamini o'zgartirishi mumkin. Atmosferik ovozning ishlatilishi filmning ma'nosini yanada chuqurlashtiradi va tomoshabinning filmni o'ziga xos tarzda qabul qilishiga imkon beradi. Ovoz va pauza orqali psixologik holatni ifodalash. Akustik elementlar filmda faqat tashqi voqeani aks ettirish bilan cheklanmaydi, balki ichki psixologik holatlarni ham yaratadi. Ovoz va pauza yordamida filmda qahramonning ichki dunyosi, ichki kurashlari va psixologik holatlari tasvirlanadi. Bunday jarayon filmning dramatik tuzilishini va g'oya talqinini boyitadi. Ovoz orqali personajning ruhiy holati tomoshabinga to'liq yetkaziladi, akustik pauza esa bu holatning qanchalik kuchli yoki zaif ekanligini his qilishga yordam beradi.

Ovoz va pauza o'rtasidagi dialektika filmning falsafiy mazmunini shakllantirishda alohida ahamiyatga ega. Kino san'ati voqeani nafaqat tashqi tasvirlar, balki ovoz orqali ham aks ettiradi. Badiiy kinoda ovozning o'ziga xos ishlatilishi, masalan, sukunat yoki oddiy shovqinlar, voqeani anglash va unga munosabat bildirishni o'zgartiradi. Ovoz va pauza orqali filmning asliyatini va uning falsafiy mazmuni tomoshabin uchun yanada ravshan bo'ladi. Bunday jarayon kino asarining haqiqatga bo'lgan munosabatini va uning g'oyaviy qatlamlarini ochadi.

Ovozning semantik roli. Kino asarida ovozning semantik roli katta. Ovoz nafaqat tashqi voqeani aks ettirish, balki uning ichki ma'nolarini va kayfiyatini ham yaratadi. Ovoz orqali filmda yirik g'oyalar va falsafiy qatlamlar aks etadi. Shuningdek, ovoz filmning tahlilini, tomoshabinning fikrlash jarayonini va hissiy qabulini shakllantiradi. Ovozning semantik roli tomoshabinning kino asarini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi va uning mazmunini kengaytiradi.

Ovoz va pauzaning vaqt ichidagi o'zgarishi. Kino asarida ovoz va pauzaning o'zgarishi filmning ritmi, vaqt va hajmini tashkil etadi. Ovoz va pauza bir-birini to'ldirgan holda, filmning ta'sirchanligini oshiradi. Vaqt va makonning o'zgarishi orqali tomoshabin filmning asosiy g'oyasini yoki uning estetik va dramatik qatlamlarini yanada to'liqroq tushunadi. Shu tarzda, ovoz va pauzaning o'zaro aloqalari filmni butunlay yangi tarzda talqin qilish imkonini beradi. Ovoz va pauza o'rtasidagi dialektik aloqaning kino san'atida o'rni. Badiiy kinoda ovoz va akustik pauzaning dialektik aloqasi, kino san'atining estetik, dramatik va falsafiy mazmunini yaratishda muhim ahamiyatga ega. Ovoz va pauzaning o'zaro to'g'ri ishlatilishi, tomoshabinning hissiy qabulini va fikrlash jarayonini shakllantiradi.

Shu bilan birga, ovoz va pauzaning dialektik aloqasi filmning asosiy g'oyasini va mazmunini chuqurlashtiradi, tomoshabinning filmga bo'lgan munosabatini yangilaydi va kino asarining estetik ahamiyatini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Altman, R. (2004). Sound Theory, Sound Practice. Routledge.
2. Bordwell, D. (2008). Film Art: An Introduction. McGraw-Hill.
3. Chion, M. (1994). Audio-Vision: Sound on Screen. Columbia University Press.
4. Dancyger, K. (2015). The Technique of Film and Video Editing: History, Theory, and Practice. Focal Press.
5. Herman, S. (2003). The Art of Sound Design in Film. University of California Press.
6. Lipscomb, S. (2012). Cinema Sound: Staging the Audible Experience. Cambridge University Press.
7. Shah, A. (2016). Film Sound Design: A Practical Guide for Filmmakers. Focal Press.
8. Vareš, Z. (2011). Film Sound and Music: The Aesthetic Impact of Sound. Springer.

